

Universiteit
Leiden
The Netherlands

**Ferdinand Hamer 1840 - 1900, missie pionier en martelaar in China :
een nieuwe kijk op de missiemethode van de Scheutisten in het
noorden van China, en de reactie daarop van de Chinezen**

Knipschild, H.H.

Citation

Knipschild, H. H. (2005, December 14). *Ferdinand Hamer 1840 - 1900, missie pionier en martelaar in China : een nieuwe kijk op de missiemethode van de Scheutisten in het noorden van China, en de reactie daarop van de Chinezen*. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3752>

Version: Corrected Publisher's Version

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3752>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Ferdinand Hamer 1840 - 1900
Missiepionier en martelaar in China

een nieuwe kijk op de missiemethode van de Scheutisten in het noorden van China,
en de reactie daarop van de Chinezen

Proefschrift
ter verkrijging van
de graad van Doctor aan de Universiteit Leiden,
op gezag van de Rector Magnificus Dr.D.D.Breimer,
hoogleraar in de faculteit der Wiskunde en
Natuurwetenschappen en die der Geneeskunde,
volgens besluit van het College voor Promoties
te verdedigen op woensdag 14 december 2005
klokke 16.15 uur
door

Henricus Hubertus Knipschild

Geboren te Heerlen
in 1944

Promotiecommissie

Promotor: Prof.dr. J.L. Blussé van Oud Alblas

Referenten: Prof.dr. J.Th.M. Bank

Prof.dr. L. Vos (Katholieke Universiteit Leuven)

Prof.dr. B.J. ter Haar

Prof.dr. H.L. Wesseling

Dr. R.G. Tiedemann (SOAS, Universiteit Londen)

Dr. P.H.H. Vries

Ferdinand Hamer 1840-1900
Missie pionier en martelaar in China

Imagine

Imagine there's no heaven,
It's easy if you try,
No hell below us,
Above us only sky,
Imagine all the people
Living for today...

John Lennon, 9 september 1971

Bisschop Hamer Cantate

Nu gaat de gouden hemel open
En Jezus, staande aan 's Vaders rechterhand,
Van 't glorierijk Apostelkoor omgeven,
Wenkt hem ten eeuwgen leven
In 't hemelsch Vaderland.

J.R. van der Lans, 28 september 1902

Ferdinand Hamer 1840-1900

Missiepionier en martelaar in China

een nieuwe kijk op de missiemethode van de Scheutisten in het noorden van China, en de
reactie daarop van de Chinezen

Kaarten

Missie van Scheut in Mongolië	v
Ferdinand Hamer, missiebisshop in Gansu langs de Zijderoute	vii
Ferdinand Hamer, bisshop in de Ordos	ix

Voorwoord	x
------------------	---

1. Proloog: 28 september 1902, de dag van Ferdinand Hamer	1
Katholiekendag van het bisdom Den Bosch	2
Ontvangst van de genodigden	3
De optocht	5
De onthulling van het standbeeld	6
De rede van dr. Schaepman	8
Feest in Nijmegen	9

2. Missie en bekeren in vervlogen tijden	12
De missie volgens Chateaubriand	14
Christendorpen in Zuid-Amerika	15
Missie in China volgens Chateaubriand	16
Achtergrond en betekenis van <i>Génie du christianisme</i>	17
De verbreiding van het christendom vanuit Azië	18
Martelaarschap	19
Verbreiding van het geloof in de vroege middeleeuwen	21
Bedreiging van het christendom vanuit Azië	22
Expansie van het christendom in de Nieuwe Tijd	23
Franciscus Xaverius	24
De missie in Japan, leendoel voor China	26
De moeizame missie in China	27

3. Een nieuwe aanpak van de missie in China	36
Een pater uit Caylus	36
De reisplannen van Huc en Gabet	38
Contacten met boeddhisten en moslims	40
Aanval op het hart van het boeddhisme wordt door China afgeslagen	41
Moderne missie: Europa en China	44
Fransen nemen de positie van Portugal en Spanje over	45
Revolutie in Frankrijk, onrust in China	46
Chinees katholicisme en de Witte Lotus-opstand	47
De periode van grote christenvervolgingen	49
Jean-Gabriel Perboyre (1802 - 1840)	51
Sainte-Enfance: Katholieke Kerk bestrijdt kindermoorden in China	53
Franse staat, Franse leger en Franse missie in het Verre Oosten	56
China tot 1860	57
Ondergang van de harmonie van de hemel in Peking	59

4. Ferdinand Hamer naar China	66
Aankomst in China	66
De Nijmeegse familie Hamer	69
Studie en vroomheid	71
Nederlandse en Franse vroomheid	74
Vroomheid en missie: (Franse) Propagation de la Foi en Sainte-Enfance	76
Belgische interesse voor Verre Oosten-Leopold II (Hertog van Brabant)	78
Leger-aalmoezenier Verbist en kapelaan Van Segvelt pakken de draad op	80
Stichting van Scheut	83
Ferdinand Hamer, de eerste Nederlandse Scheutist	86
Voorbereiding voor de reis naar China	88
Op reis van Scheutveld naar China	90
Parijs	90
Rome	91
Lessen in de missie tijdens de reis	94
 5. Ferdinand Hamer, jonge missionaris in Binnen-Mongolië	
Missie-idealen, weerbarstige Chinese realiteit, 1865-1868	103
Het missiegebied van Scheut	103
Overname van het missiegebied van de Lazaristen	105
Welkom in Xiwanzi, Mongolië	108
De eerste problemen	111
Ferdinand Hamer op missie in Oost-Mongolië	113
Vurige Chinese christenen?	115
‘Stoffelijke middelen om zielen te redden’	117
Chinese priesters	121
Priesterroepingen	125
Sainte-Enfance, Heilige Kindsheid	127
De duivel slaat terug	131
 6. Carrière tegen wil en dank? Van missionaris tot bisschop 1868-1878	139
Het bloedbad van Tianjin, 21 juni 1870	139
Een nieuwe rol voor Ferdinand Hamer	143
Waarnemend provicaris	145
Hamer als rechterhand van Bax	147
Hamer moet bisschop worden	152
 7. Missiebisshop in Gansu langs de zijderoute, 1879-1889	157
Moslim-opstanden	158
Plannen voor Gansu	160
Reis naar de nieuwe missie	163
Aankomst in hoofdstad Lanzhou	165
Hamer reist naar onderkoning Zuo. ‘Ik heb U niet geroepen’	167
Alleen op de wereld, in Gansu	171
De missie van Gansu aan het werk	173
Ferdinand Hamer en het Franse gezantschap in Peking	176
Steun in de rug vanuit Rome door Leo XIII	178
De missie van Gansu breidt uit met Europese hulptroepen	180
De missie van Gansu breidt uit met Chinese ‘inlandse’ hulptroepen	182
Missie en geld in Gansu	186
Missie van Gansu in beperkt gebied werkzaam	188
Aanpassen aan het Chinese leven, of juist niet?	190
Het afscheid van Ferdinand Hamer uit Gansu	194

8. De missie van West-Mongolië (Ordos) 1866-1890	200
Pionieren in het westen van de Xiwanzi-missie	201
Een basiliek in de steppen van Mongolië	202
Go West: naar de Ordos	204
Steenackers – ‘Johannes de Doper’ in Klein Brugge (Zuid-Ordos)	208
Scheut op missie in de steden van de Ordos	210
Europa krijgt interesse in Scheut - door het werk in de Ordos	212
Missie van Ordos in de problemen	213
Het korte en mislukte vicariaat van Alfons De Vos (1884-1888)	216
De benoeming van Ferdinand Hamer in de Ordos	219
Orde in de Ordos?	220
9. Missie en macht. Ferdinand Hamer in Europa, mei 1890-maart 1891	227
Taakverdeling en macht in de missie	228
Jerome Van Aertselaer, algemeen overste en tweede stichter van Scheut	230
Ferdinand Hamer arriveert in Nederland	233
Bisschop Hamer aan de slag vanuit Nijmegen	237
Concurrentie in de missie en de ‘dubbele kaakslag’ van 1 januari 1891	239
Hamer werft voor de missie	242
Reis naar Lourdes en Mongolië	245
10. Een vrome bisschop in het Wilde Westen van Mongolië, 1891-1900	252
Droogte en honger in de Ordos	254
Overste Van Aertselaer drijft Hamer en Bermijn uit elkaar	259
Ferdinand Hamer wil stoppen in de Ordos	262
Problemen in de Ordos	265
Scheut in het defensief: de moslims vallen aan vanuit het Westen	269
Ferdinand Hamer levensmoe	274
Op naar een nieuwe toekomst voor de missie in de Ordos	276
‘Laat de bekeerlingen nu maar komen’	279
11. Onrust in de ‘Verkeerde Wereld’	286
Johann Anzer, de Duitse ‘bulldozer’ van de moderne missie	288
Het superieure katholieke Westen	290
De verkeerde wereld	293
Ferdinand Hamer: van rebel tot volgeling	295
‘Hoe meer men toegeeft, hoe meer men neemt’. De mislukte comeback van Ferdinand Hamer	297
Hamer genoodzaakt om te verhuizen	302
De IJzeren Brigade van Alfons Bermijn	304
De Bokkers in het oosten van China	307
Natuurrampen in de Ordos en de gevolgen voor de missie	310
Het jubeljaar 1900	313
‘Tot ziens, is het niet hier dan in het vaderland waarna wij allen haken’	318
12. Leven na de dood	324
Wat is er met Hamer gebeurd?	326
Op zoek naar zuivere de waarheid van marteldood bisschop Hamer	331
Alfons Bermijn zet het werk van bisschop Hamer voort	334
De definitieve verovering van de Ordos	338

13 Heilige Hamer?	346
Een geschenk uit de hemel	347
Een gedenkteeken voor Mgr. Hamer	351
Nijmegen, een belangrijke katholieke stad	352
Op weg naar de zaligverklaring	355
Het proces Hamer	358
14. Een terugblik en een nawoord	365
15. Historiografisch Essay.	
Een zoektocht naar het missioneringswerk van Ferdinand Hamer	371
Problemen bij het onderzoek	372
Zoekresultaten	374
Literatuur en lectuur over Ferdinand Hamer	376
Wetenschappelijke geschiedschrijving	378
De grote vraag: hoe werden Chinese heidenen in de praktijk bekeerd?	380
Bronnen	383
Summary	393
Curriculum Vitae	397
Personenregister	399